

EXCURSIÓ Á MARTORELL Y ABRERA.

7 Janer 1877.

Oberta la sessió á tres quarts de déu del matí, al peu del antich arch del *Pont del diable* de Martorell, y reunits allí lo Sr. President D. Joseph Fiter é Inglés, lo Tresorerer D. Pau Gibert, D. Roman Arnet, D. Céssar August Torras, D. Ramon Arabia y Solanas, D. Ricart Padrós, D. Feliciá Mari y l' infrascrit Secretari segon (D. Endalt Canibell,) comensá la sessió.

.....

Després de tractats varis assumptos relacionats ab la bona marxa de la Associació se suspengué la sessió á las déu del matí, emprenentse lo camí envers Abrera, passant per Martorell ahont, per via del Sr. President, alcansarem la carta de recomenació que 'ns lliurá En Joan Aguilera pera lo *Noy* d' Abrera, la qual nos franquejá las portas de la esglesia.

Oberta de nou la sessió en lo camí d' Abrera á Martorell, á un quart de cinch de la tarde, parlá lo Sr. President demostrant que, si profitosa havia sigut la expedició primera, *no menys ho era la que acabava d' efectuar-se*, per quant s' havia pogut examinar la esglesia d' Abrera d' arquitectura

bisantina molt primitiva, essent notable la portada per los capitells y adornos, mes que l' interior, ahont res hi ha notable, per quant está barbament emblanquinada y sos altars son relativament moderns; allí poguerem observar una costum tradicional que consisteix en enramar los salomons de la esglesia lo dia de la Epifania ó dels Reys, omplint las branca de la enramada d' hostias de diferents colors, que, al sendemá á la tarde, després de haver dit lo Rosari, son repartidas per lo Sr. Rector al portal de la esglesia á la canalla de la vila.

Pujarem al campanar pera veure si eran notables las campanas, ja que tanta antigüetat tenia la esglesia; resultánt havernhi quatre de diferentas épocas; la mes antiga (la major) te dos ratllas ab caràcters gòtichs al voltant (segle XIV), y quatre imatjes de relleu; sembla que hi ha la fetxa que es difícil llegir per la mala colocació: no ho calcarem per falta de temps.

Enterats per lo senyor Rector d' Abrera, de que á poca distancia hi ha una capelleta antiga, ara abandonada, qual nom es Sant Hilari, y haventnos dit éll, que hi havia vist pinturas molt antigas, anarem allí y vejerem á las voreras del Noya, lo que havia sigut capella bisantina convertit poch menys que en corral, y restant dels objectes de culto un retaule gòtich de decadencia, representant assumptos de la vida de la Verge, además la imatge d' un sant, de gust barroch y alguns objectes de menys importancia. Averiguat lo nom del propietari, y sabent que habitava á Barcelona, se comissioná als sócis numeraris D. Roman Arnet y D. César August Torras, pera que vejessen que aquell senyor dongués mes digne lloch als mentats objectes, ó en tot cas, que 'ls cedís á nostra Associació.

Los travalls portats á cap per los sócis son:

MARTORELL.—PONT DEL DIABLE.

Dibuix de D. Frederich J. Garriga, de un croquis de D. Feliciá Marí.

Lo Sr. President copiá la inscripció apócrifa del *Pont del diable*, qual contingut es lo següent:

Por los años de 535 de la fundacion de Roma, fué construido
Este admirable puente por el grande Anibal, capitan cartaginés, é hizo
Erigir el Arco triúmphal que aun existe á su salida, en honor de su Padre
Amílcar, despues de 1985 años de duracion se hallava esta fábrica muy
Maltratada y en estado de arruinarse enteramente pero á fin de
Conservar un monumento de tan rara antigüedad, lo mandó restable-
cer en este año de 1768, la magestad del Señor Don Carlos
III Rey de España á sollicitud del Exmo. Sr. D.
Juan Martin Zarmeño, comadte. Gral.
del cuerpo de Ingenieros etc., etc.

Medeix 1'50 metres d' alta 6'60 metres de llargada. Fou secundat en la anterior còpia per los Senyors sócis Cèssar August Torras y Roman Arnet. — També copià la inscripció d' una font del carrer de Sant Joan á Martorell y diu lo que segueix:

1626

IVRATS: MELCIOR: CANALS: AN
DREV : SVNYER : IAVMA : MARI.

També tregué un cróquis de la portada de la esglesia d' Abrera, igualment que 'l detall dels capitells de la meteixa, y calcá la inscripció que, á la base, té la creu d' Abrera, y diu axí, en caràcters gòtics:

AQUESTA : CREU : FOU : ERÍGIDA : PER :
ROC : SALLER :

faltan algunas lletras després de lo transcrit, esborradas per la má del temps.

Segons opina lo Sr. President aytal creu pertany á la época del desgraciat príncep de Viana, por lo que 's dedueix dels caràcters de la inscripció transcrita.

La creu s' alsa á ma dreta de la carretera y al peu de las casas d' Abrera, sobre sis ó set grahons, es vuitevada, té en lo centre una imatge de Maria y dessota, formant pedestal, Sant Antoni Abad, Sant Jordi, Sant Llorens diaca y un escut compost d' una flor de lis y dos aucells; tal volta pertany á la familia *Saller*.

La gent d' Abrera, diu que abans d' esser colocada la

ABRERA.—CREU DE TERME.

Dibuix de D. J. Serra y Pausas, de un croquis de D. Eudalt Canibell.

dita creu allí, estava en la carretera que vá á Martorell prop del *Hostal del Pi*.

Lo Sr. Arnet calcá lo sobredit escut de la creu.

Lo Sr. Gibert dibuixá lo Sant Jordi, y 'l Sant Llorens, també de la creu.

Lo Sr. Mari dibuixá lo *Pont del diable*, lo detall del re-mat de la creu d' Abrera y l' ábside de la esglesia.

Lo Sr. Canibell feu un cróquis del conjunt de la creu mentada pera ajudar al detall, fet per lo Sr. Mari, y copiá lo detall dels adornos de la portada de dita esglesia.

De la descrita creu, foren posats á nostra disposició dos fragments que hi faltan en lo coronament. L' un fou cedit per D. Agustí Simon, de l' altre ignorém lo nom de qui 'l doná.

Además oyrem casi tots, encar que somerament, la tradició d' una acció tinguda á la entrada d' Abrera en lo pont per lo qual passa lo cami-ral.

La guerra de la *Independencia* que tan mermá los interessos de nostra pátria, que á tantas familias sumí en la miseria, empero que en cambi cobrí de llors las colradas fronts de nostres avis y demostrá una volta mes lo que som y lo que valem, aquesta epopeya feta solsament per lo poble contra 'l colós del segle, contra los que 'ns creyan fel-lás d' Egipte y pretenian avassallar lo poble independent per excelencia, també deixá 'l seu recort á Abrera per medi de la tradició d' un fet histórich.

Cóntan que en aytal época lo mentat pont era solsament de fusta, y en ocasió que l' exércit invasór havia sigut derrotat en lo Bruch y anava errant, buscant camí envers Barcelona, sabent un subjecte d' Abrera, conegut ab lo sobrenom de *Boig*, encar que no ho era, que l' exércit mentat anava dret

à Martorell per lo camí d' Esparraguera determiná cremar lo pont; en efecte, axís ho feu, omplintlo de feixinas y calant-hi foch, deixantlo de manera que tot just se tingués y tapá ab terra tot quant pogués donar senyal de que havia sigut cremat.

Avisá als próxims sometents, que s' esperaren aprop del pont, y quant arribá allí lo francès lo deixaren passár, mes tan sols ho pogué fer la cavalleria, puix al arribar los canons s' ensorrá 'l pont impedint lo pas al exércit invasor, al que 'ls sometents derrotaren restant en son poder un canó y segurament molts mes objectes que la tradició no enumera.

Dihuen que de francesos pochs n' escaparen y los que intentaren ferho per la part del riu, foren ofegats per los paisans que al efecte allí hi havia.

Tal es lo que explica la tradició.

Unanimement s' acordá, després de tot lo que antecedeix, comprar una máquina fotogràfica-portátil pera copiar los objectes que, donat lo poch temps de que podem disposár, no sian fàcils de reproduir ab lo llápis, com axí meteix tréure vistas de paisatjes notables, ó de vilas y pobles etc., etc.

Fou proposat per la Directiva y s' acordá la sortida próxima anar á las ruinas del monastir de Sant Jeroni de la Murtra, y no haventhi altre assumpto de que tractar s' alsá la sessió á dos quarts de cinch de la tarde.

(Extracte del acta firmada per lo Sr. President y Secretari 2.º de la Associació.)